

Osattiin meillä aikaisemminkin puuttua median uutisointiin

Viime aikoina on käsitelty julkisuudessa pääministeri Juha Sipilän (kesk) Terrafame-kytkösten uutisointia koskevien rajoitusten perusteluja. Keskustelu sai alkunsa Suomen Kuvalehden (30.11) julkaisemasta uutisesta, jossa todettiin pääministerin vaientaneen Ylen.

Poliitikkojen ja median suhde on ollut kompleksinen kautta historian. Tiedotusvälineet syntyivät alkujaan tietyn aatteen tai ajatuksen ympärille, niiden tehtävänä oli vaikuttaa ihmisten mielikuviin ja käsityksiin, sekä antaa tietoa ympäröivästä maailmasta. Mediat ovat osa länsimaista yhteiskuntaa, ne valvovat vallankäyttöä, mutta käyttävät myös itse valtaa. Tämä asettaa ne alttiiksi erilaisille tiedotusvälineen ulkopuolelta tuleville vaikutuksille.

YLE:n Pressiklubissa (2.12) Kekkosen kalju nousi Yleisradion takaa ja Ruben Stiller kysyi, olemmeko Unkarissa vai Kekkoslavakiassa? Meneillään olevassa tapahtumasarjassa on paljon tuttua historiasta. Poliitikot ja media ovat olleet vastakkain useasti viime vuosikymmenten aikana. Esimerkiksi Matti Vanhanen (kesk) loukkaantui 2006 yksityiselämäänsä liittyneiden kohujen uutisoinnista, Kalevi Sorsa (SDP) suuttui julkisesti Yleisradiolle 1984 ja syytti mediaa poliittisen vallan siirtämisestä julkiselle sanalle eli ”infokratiasta”, samana vuonna Mauno Koivisto (SDP) syytti toimittajia sopuleiksi, jotka seuraavat laumana mielipidejohtajaa. Yhteistä näille ja Sipilän Yle-vaikutukselle on se, että poliitikko on ollut henkilönä mediaa vastaan.

Paasikiven ja Kekkosen suhde mediaan oli omaa luokkaansa. He toimivat ”maan edun” nimissä, Suomen asialla (tai näin he asian näkivät). Paasikiven ja Kekkosen motiivina oli opastaa ja ohjata mediaa siitä, kuinka ulkopolitiikasta piti kirjoittaa. Lehdistö hajotti ja valtionpäämiehen piti korjata.

Suomen rikoslaki olisi myös tarvittaessa antanut mahdollisuuden tuomita yksittäisiä toimittajia kahden vuoden vankeuteen vierasta valtiota (Neuvostoliittoa) loukkaavista kirjoituksista, mutta niin pitkälle asiat eivät koskaan kehittyneet. Mahdollisuus siihen oli kuitenkin olemassa ja se myös toimi pelotteena takaraivossa.

”Huono juttu” lehdessä johti usein irtisanomiseen, poliittisen uran katkeamiseen ja erään puoluelehden tapauksessa, emäpuolueen hallitustoiveiden kariutumiseen. Toki myös muitakin vaikutuksia oli.

Suomen tiedotusvälineiden Neuvostoliittoa käsittelevää uutisointia seurasivat tarkasti presidentti Kekkonen sekä Suomen ulkoministeriö. Lisäksi Neuvostoliiton Helsingin-suurlähetystössä luettiin tarkasti mitä lehdissä kirjoitettiin ja seurattiin radion ja television ohjelmia. Neuvostoliittolainen uutistoimisto APN laati joka päivä raportin Suomen tiedotusvälineistä, mikä toimitettiin suurlähettilään pöydälle ja Moskovaan.

Epäkohtiin tartuttiin säälimättä, jotta vastaisuudessa tiedotusvälineessä mietittäisiin tarkemmin kannattaako vastaavia juttuja julkaista. Oikeastaan mitä tahansa saatettiin tulkita ”neuvostovastaiseksi”. Usein syyksi riitti se, että kirjoittaja oli joskus kritisoinut Suomen ulkopoliittikkaa.

Vaikutusyrityksillä oli usein päinvastainen vaikutus kuin oli ajateltu. Näin näyttää myös Sipilän tapauksessa käyneen. Kekkonen mediasuhteessa kylmän sodan vuosina tapahtui 1970-luvulle tultaessa muutos. Hän vähensi suoria yhteydenottoja toimituksiin ja kääntyi yhä enenemissä määrin suoraan omistajien puoleen. Jos isku sattui lompakkoon, toi se heille nopeasti suloisia sanoja huulille. Ylen kanssa tämä ei toisaalta toimisi.

Suomalaisissa tiedotusvälineissä esiintyneet ”harkitsemattomat” kirjoitukset tai ohjelmat, hankaloittivat Suomen ulkopoliittikan hoitoa ja Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita. Tai oikeastaan ne antoivat Suomen poliittisen opposition ajatuksille tilaa ja ääntä aikana, jolloin sitä ei olisi kaivattu.

Osaan suomalaisista tiedotusvälineistä juurtui Kekkosta ja Neuvostoliittoa nöyristelevä tyyli. Toinen puoli vähät välitti siitä mitä Neuvostoliitossa tai Tamminiemessä ajateltiin ja julkaisi sitä mitä itse halusi.

Tapio Enberg

VTM, tohtorikoulutettava

poliittinen historia

